

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจใช้ยาฝังคุมกำเนิดโดยใช้แนวทางการให้ข้อมูล ชาวสาร แรงจูงใจ และทักษะพฤติกรรมในมารดาวัยรุ่น*

Correlated Factors with Decision Making of Birth Control Implant Used based on the Information-Motivation Behavioral Skills Model (IMB Model) among Teen Mothers

สุนีย์ จุ่มกลาง, พย.ม.** Sunee Jumklang, M.N.S.

รุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์, Ph.D.*** Rungrat Srisuriyawet, Ph.D.

พรนภา หอมสินธุ์, Ph.D.**** Pornnapa Homsin, Ph.D.

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจการใช้ยาฝังคุมกำเนิดในมารดาวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ มารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีอายุไม่เกิน 20 ปี ที่รับบริการตรวจหลังคลอดในโรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพจำนวน 171 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาฝังคุมกำเนิด ทักษะต่อการใช้ยาฝังคุมกำเนิด การสนับสนุนจากครอบครัวในการใช้ยาฝังคุมกำเนิด การรับรู้ความรุนแรงของการตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่น และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการใช้ยาฝังคุมกำเนิด ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเท่ากับ 0.70, 0.77, 0.87, 0.70 และ 0.90 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกทวิ (binary logistic regression) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ผลการศึกษาพบว่า มารดาวัยรุ่นมีการตัดสินใจใช้ยาฝังคุมกำเนิดร้อยละ 56.7 และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจใช้ยาฝังคุมกำเนิดของมารดาวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนต่อการใช้ยาฝังคุมกำเนิด (Adjusted Odds Ratio [AOR] = 28.87, 95%CI = 8.05-103.57) และการสนับสนุน

จากครอบครัวในการใช้ยาฝังคุมกำเนิด (AOR = 13.68, 95%CI = 4.04-46.3) ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาฝังคุมกำเนิด ทักษะต่อการใช้ยาฝังคุมกำเนิด และการรับรู้ความรุนแรงจากการตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่น ผลการศึกษามีข้อเสนอแนะว่าในการส่งเสริมการใช้ยาฝังคุมกำเนิดในมารดาวัยรุ่นนั้น ควรส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นมีทักษะในการตัดสินใจเลือกใช้ยาฝังคุมกำเนิด เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการใช้ยาฝังคุมกำเนิด รวมถึงเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของยาฝังคุมกำเนิดแก่ครอบครัวและสามีเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการสนับสนุนให้มารดาวัยรุ่นเลือกใช้ยาฝังคุมกำเนิดต่อไป

คำสำคัญ: ยาฝังคุมกำเนิด การตัดสินใจ IMB Model มารดาวัยรุ่น

Abstract

This descriptive correlational study aimed to identify factors associated with decision making of birth control implants among teenage mothers. One hundred and seventy one teenage mothers aged younger than 20 years old were recruited from peuperium care unit in secondary and primary care hospital settings. Data were collected

* วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

** พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองตะครอง

*** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และผู้เขียนหลัก

**** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

by questionnaires composed of personal information, knowledge of birth control implant used scale, attitude towards birth control implant used, family support of birth control implants used, perceived severity of repeat teenage pregnancy and self-efficacy towards birth control implant used. The reliability of questionnaires was 0.70, 0.77, 0.87, 0.70 and 0.90 respectively. Descriptive statistics and binary logistic regression at 95% confidential interval of odds ratio were used to analyze data.

The findings demonstrated that 56.7 % of teenage mothers had decided to use birth control by implant used. Factors related to decision making of birth control implant used were self-efficacy towards birth control implant used (Adjusted Odds Ratio [AOR]) = 28.87, 95%CI = 8.05-103.57) and family support of birth control implants used (AOR= 13.68, 95%CI = 4.04-46.3). Factors not significantly related to decision making of birth control implant used were the knowledge of birth control implant use, attitude towards birth control implant used and perceived severity of repeat teenage pregnancy.

The result suggested that to promote using birth control implant among teen mothers should enhance teen mothers skilled in use of birth control implants to increase confidence in use birth control implant and emphasis on educate their families and husbands about benefits of birth control implant to provide incentives to encourage teen mothers choose for birth control implants use.

Keywords: birth control implants, decision making, IMB Model, teen mothers

ความสำคัญของปัญหา

การตั้งครรภ์วัยรุ่นกำลังเป็นปัญหาสำคัญในเกือบทุกประเทศทั่วโลก โดยพบว่าวัยรุ่นหญิงอายุ 15-19 ปี มีการตั้งครรภ์และคลอดบุตรปีละ 16 ล้านคน คิดเป็น 1 ใน 10 ของการตั้งครรภ์ทั้งหมด (World Health Organization [WHO], 2013) แม้แต่ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีอัตราการตั้งครรภ์วัยรุ่นอายุ 15-19 ปี ที่ยังคงสูงมาก คือ เท่ากับ 44 คนต่อพันประชากร โดยการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นอายุ 15-17 ปี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001-2007 คิดเป็น 1 ใน 4 ของการตั้งครรภ์ทั้งหมด (Bridges, 2011) อัตราการคลอดบุตรของมารดาวัยรุ่นอายุ 10-14 ปี เท่ากับ 0.5 ต่อพันประชากร (Ventura, Hamilton, & Mathews, 2014) ประเทศอังกฤษมีอัตราการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นที่มีอายุน้อยกว่า 18 ปี สูงถึง 38.9 คนต่อพันประชากร (Roger, 2010) แม้แต่ประเทศเพื่อนบ้านในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศฟิลิปปินส์ก็มีอัตราการตั้งครรภ์ไม่ตั้งใจสูงเช่นเดียวกัน (Hussain & Finer, 2013) ซึ่งสูงกว่าอัตราการตั้งครรภ์วัยรุ่นที่องค์การอนามัยโลกได้กำหนดไว้ว่าต้องไม่เกิน 10 คนต่อพันประชากร (สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์, 2554) สำหรับประเทศไทยสถานการณ์การตั้งครรภ์วัยรุ่นมีแนวโน้มที่สูงขึ้นมาก จากรายงานขององค์การยูนิเซฟ พบว่าวัยรุ่นไทยมีอัตราการตั้งครรภ์สูงถึง 90 คนต่อพันประชากร ซึ่งสูงมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ของเอเชีย โดยมีอัตราสูงมากกว่าประเทศญี่ปุ่นถึง 20 เท่า (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2555) และสูงกว่าค่าเฉลี่ยของหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ทั่วโลก 1 ใน 10 ของมารดาวัยรุ่นตั้งครรภ์ซ้ำอย่างรวดเร็ว และมีวัยรุ่นจำนวน 880 คนมีการตั้งครรภ์ซ้ำเป็นท้องที่ 3 (UNFPA, 2013) อีกทั้งยังมีอัตราการคลอดบุตรเฉลี่ยประมาณ 200 คนต่อวัน นอกจากนี้ยังมีหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นมากถึงร้อยละ 14.4 ที่มีการทำแท้งอย่างผิดกฎหมาย (UNICEF Thailand, 2013) จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีจำนวนการคลอดบุตรของมารดาวัยรุ่นสูงเป็นอันดับ 2 ของประเทศรองจากกรุงเทพมหานคร (กลุ่มงานส่งเสริมสุขภาพโรงพยาบาลโนนสูง, 2557) โดยมีหญิงตั้งครรภ์ไม่ตั้งใจที่มีอายุน้อยที่สุด